

Сергій ТУНДАЄВ

ад'юнкт кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРОТИДІЮ ДІЯЛЬНОСТІ ЗЛОЧИННИХ СПІЛЬНОТ ТА ОСІБ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ У СТАТУСІ ПІДВИЩЕНОГО ЗЛОЧИННОГО ВПЛИВУ

Проблематика оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, в Україні є особливо нагальною, тому їй приділяється значна увага. Це пов'язано з тим, що організована злочинність та діяльність осіб, які перебувають в статусі підвищеного злочинного впливу, завдає негативного впливу на розвиток держави та суспільства. Протидія такому впливу є важливим завданням правоохоронної системи в Україні.

Особливо відчутним негативний вплив організованої злочинності є в сучасному глобалізованому світі, адже відбувається стирання кордонів, а злочини переходять з національного на міжнародний рівень, що ускладнює протидію та подолання проблеми організованої злочинності.

Організована злочинність є складним явищем, на виникнення та розвиток якого впливає безліч факторів. Серед основних причин виникнення організованої злочинності кримінологи, криміналісти та фахівці у сфері оперативно-розшукової діяльності виділяють такі: 1) помилки при регулюванні економічних відносин, наявність тіньової економіки; 2) майнове розшарування суспільства, низька зайнятість, безробіття, втрата громадянами гарантій працевлаштування; 3) низький інтелектуальний і моральний рівень суспільства, соціальна нестабільність і відсутність соціального контролю; 4) послаблення ролі держави та органів державної влади; 5) низька якість кримінального та кримінального процесуального законодавства; 6) лояльне ставлення суспільства до протиправної поведінки; 7) наявність значної частки в суспільстві осіб, які вчинили злочини і правопорушення [1].

Всі ці причини виникнення певною мірою впливають і на процес протидії організованій злочинності та діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу. Відповідно, наявні у фаховій літературі ознаки організованої злочинності та діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу дозволили нам виокремити фактори, що впливають на протидію такій злочинності.

Зокрема, *політичні фактори* впливу, серед яких можна виділити: негативний вплив корупції; присутність осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, в органах державної та місцевої влади, в політичній сфері.

Наявність корупційних зв'язків у більшості організованих груп і практично всіх злочинних співтовариствах в апараті влади й управління, у тому числі в правоохоронних органах. Саме наявність корупційних зв'язків у організованих групах і злочинних співтовариствах є однією з важливих рис сучасної організованої злочинності, що забезпечує не тільки тривале безпечне існування цих груп, але й подальший розвиток. І це цілком зрозуміло, оскільки корумповані чиновники, інші посадові особи й навіть громадські та політичні діячі зраджують інтересам держави і суспільства, усіляко прикривають організовані групи від викриття, постачають службовою інформацією, документами, натискають на органи й осіб, що ведуть боротьбу із цією злочинністю тощо [2, с. 52].

Організаційно-управлінські фактори. Організаційна діяльність з протидії організованій злочинності повинна здійснюватися насамперед з урахуванням таких положень, як: а) чітке розмежування завдань, функцій, компетенції і повноважень між суб'єктами протидії організованій злочинності; б) дотримання верховенства права і законності в організації заходів протидії організованій злочинності; в) відповідальність суб'єктів протидії організованій злочинності перед суспільством і особистістю.

Ефективність діяльності особового складу будь-якого органу, підрозділу залежить

від прийняття і постановки перед виконавцями конкретних, законних, зрозумілих як для процесу виконання, так і для кінцевої мети управлінських рішень. Успішна протидія організованій злочинності залежить від правильного визначення мети і завдань, нормативного регулювання та уміння її практично організувати [3, с. 154–157].

Правові фактори. Назріла суттєва необхідність у прийнятті нового комплексного законодавчого акта, яким може бути новий Закон України «Про основні засади протидії організованій злочинності», у якому доцільно передбачити, зокрема, таке: 1) визначити поняття «організована злочинність»; 2) чітко визначити мету і завдання держави з протидії організованій злочинності; 3) чітко визначити органи, які здійснюватимуть протидію організованій злочинності та їх правовий статус; 4) особливий порядок затримання і тримання під вартою членів злочинних угруповань; 5) участь у протидії організованій злочинності громадських формувань і окремих громадян; 6) міжнародне співробітництво з протидії організованій злочинності; 7) інформаційно-аналітичне, фінансове, матеріально-технічне та науково-дослідне забезпечення протидії організованій злочинності; 8) контроль за дотриманням законності й ефективністю протидії організованій злочинності [3, с. 156–157].

Соціально-культурні фактори, які виявляються в такому:

– завдяки розвитку технологій, засобів комунікації та обміну інформацією і знаннями, злочинні організації не тільки отримали більше можливостей для обміну «злочинним досвідом», а й стали отримувати такий досвід від терористичних організацій, з якими вони все більше починають співпрацювати або перетворюватись одна в одну, внаслідок чого відмінність між ними іноді зникає;

– технологія є ключовим компонентом більшості злочинних дій, що здійснюються організованими злочинними групами в ЄС;

– безпрецедентна міра гнучкості, що виявляється особливою легкістю, з якою злочинці пристосовуються до змін у суспільстві [4].

Отже, на основі аналізу системи протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, виділені основні фактори, що впливають на таку протидію: політичні (корупція, наявність у владі «зłodіїв в законі», послаблення ролі держави та органів державної влади); організаційно-управлінські (невизначеність суб'єктів протидії організованій злочинності, недосконала система організації їх роботи, відсутність конкретної мети, завдань протидії організованій злочинності та діяльності «зłodіїв в законі», відсутність ефективної моделі взаємодії між суб'єктами протидії організованій злочинності та діяльності «зłodіїв в законі»); правові (наявність неточностей та прогалин у нормативно-правових актах, низька якість кримінального та кримінально-процесуального законодавства; потреба внести зміни до законодавства, відповідно до сучасного стану системи протидії організованій злочинності та діяльності «зłodіїв в законі»); соціально-культурні (технологічний розвиток відкриває більше можливостей для обміну «злочинним досвідом», пристосування «зłodіїв в законі» до сучасних змін, низький інтелектуальний і моральний рівень суспільства, соціальна нестабільність і відсутність соціального контролю, лояльне ставлення суспільства до протиправної поведінки, наявність значної частки в суспільстві осіб, які вчинили злочини і правопорушення).

Для вдосконалення системи протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, доцільно: ухвалити Закон України «Про протидію організованій злочинності», оновити Стратегію боротьби з організованою злочинністю, відповідно до вимог сьогодення; розробити та впровадити ефективну модель взаємодії суб'єктів протидії організованій злочинності на державному, регіональному та місцевому рівнях; вирішити проблеми, безпосередньо пов'язані з організованою злочинністю (корупція, тіньова економіка); впровадити використання правоохоронцями сучасних технологій при реалізації оперативно-розшукової протидії організованій злочинності.

1. Kramarenko Y. Organized crime as a social system. Characteristics and trends. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Vol. 1 (1). S. 104–116.

2. Конопельський В. Я. Поняття організованої злочинності та її запобігання. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. Вип. 3. С. 47–52.

3. Доценко О. С. Система організаційних заходів протидії організованій злочинності в Україні. *Правові новели*. 2020. Вип. 11. С. 152–159.

4. Крамаренко Ю. М. Окремі питання використання світового досвіду боротьби з організованою злочинністю у діяльності правоохоронних органів України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2 (111). С. 256–263.